

Vec C-19/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

16. január 2020

Oznaczenie sądu krajowego:

Sąd Okręgowy w Gdańsku

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

30. december 2019

Žalobcovia:

I.W.

R.W.

Žalovaná:

Bank BPH Spółka Akcyjna w Gdańsku

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania

Konštatovanie neplatnosti zmluvy o úvere z dôvodu rozporu časti týkajúcej sa podmienok indexácie s kogentnými ustanoveniami vnútroštátneho práva, z dôvodu nekalého charakteru podmienok týkajúcich sa indexácie a konštatovanie neplatnosti zmluvy, pretože žalobcovia boli pri jej uzatvorení uvedení v omyl v súvislosti s celkovými nákladmi úveru a neplatnosti celej zmluvy, ako aj návrh na vrátenie súm zaplatených vo forme splátok istiny a úrokov, ako aj poplatkov, bankou.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad článku 2, článku 3 ods. 1 a 2 v spojení s článkom 4 ods. 1 v spojení s článkom 6 ods. 1 a článkom 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13“ alebo „smernica“) vzhľadom na povinnosť súdu konštatovať nekalú povahu podmienky obsiahnutej v spotrebiteľskej zmluve, ak ku dňu rozhodovania bola v nadväznosti na zmenu obsahu zmluvy vo forme dodatku podmienka zmenená tak, že prestala mať nekalý charakter, a konštatovanie nekalej povahy podmienky v jej pôvodnom znení môže zneplatniť celú zmluvu alebo vzhľadom na možnosť konštatovania nekalej povahy len niektorých prvkov zmluvnej podmienky týkajúcich sa výmenného kurzu stanoveného bankou, teda odstránením časti týkajúcej sa jednostranne a nejasným spôsobom dohodnutej marže banky, ktorá je zložkou výmenného kurzu, ako aj otázku, či verejný záujem bráni konštatovaniu nekalého charakteru len niektorých prvkov zmluvnej podmienky vo vyššie opísanom zmysle. Okrem toho sa otázky týkajú toho, či je neplatnosť zmluvy z dôvodu vylúčenia nekalých podmienok sankciou chápanou ako výsledok konštitutívneho rozhodnutia súdu s dôsledkami od uzavretia zmluvy, a tiež s prihliadnutím na článok 47 Charty základných práv z 30. marca 2010 toho, či vnútroštátny súd má povinnosť informovať spotrebiteľa o právnych dôsledkoch konštatovania neplatnosti, vrátane prípadných reštitučných nárokov predajcu alebo dodávateľa.

Prejudiciálne otázky

1. Má sa článok 3 ods. 1 a 2 v spojení s článkom 4 ods. 1 v spojení s článkom 6 ods. 1 a článkom 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd je povinný konštatovať nekalý charakter (podľa článku 3 ods. 1 smernice) podmienky spotrebiteľskej zmluvy, aj keď v čase rozhodnutia súdu strany zmenili obsah zmluvy formou dodatku, takže podmienka bola zmenená tak,

- že nemá nekalý charakter a konštatovanie nekalej povahy podmienky v jej pôvodnom znení môže mať za následok neplatnosť (zrušenie) celej zmluvy?
2. Má sa článok 6 ods. 1 v spojení s článkom 3 ods. 1 a 2 druhou vetou a článkom 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd môže konštatovať nekalý charakter len niektorých prvkov zmluvnej podmienky týkajúcej sa výmenného kurzu stanoveného bankou pre cudziu menu, na ktorú sa indexuje poskytnutý spotrebiteľský úver (ako vo veci samej), teda odstráni jednostranne a nejasným spôsobom dohodnutú maržu banky, ktorá je zložkou výmenného kurzu, a ponechá jednoznačné ustanovenie, ktoré odkazuje na stredný kurz Poľskej národnej banky, čo nevyžaduje nahradenie odstráneného obsahu akýmkoľvek právnym ustanovením,... čo bude viesť k navráteniu skutočnej rovnováhy medzi spotrebiteľom a predajcu alebo dodávateľom, hoci sa zmení podstata ustanovenia týkajúceho sa splnenia záväzku spotrebiteľom spôsobom, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší?
 3. Má sa článok 6 ods. 1 v spojení s článkom 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) vykladať v tom zmysle, že aj v situácii, keď vnútroštátny zákonodarca stanoví prostriedky na predchádzanie ďalšiemu používaniu takých nekalých podmienok v zmluvách, ako vo veci samej, prostredníctvom prijatia predpisov, ktoré bankám ukladajú povinnosť uviesť konkrétne spôsoby a lehoty na určenie výmenného kurzu, na základe ktorého sa vypočítava najmä výška úveru, splátky istiny a úrokov, ako aj spôsoby prepočtu na menu, v ktorej je úver poskytnutý alebo splatený, verejný záujem bráni konštatovaniu nekalosti len niektorých prvkov zmluvnej podmienky spôsobom opísaným v druhej otázke?
 4. Má sa neplatnosť zmluvy uvedená v článku 6 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), ktorá vyplýva z vylúčenia nekalých zmluvných podmienok uvedených v článku 2 písm. a) v spojení s článkom 3 smernice vykladať v tom zmysle, že je sankciou, ktorá môže nastať ako výsledok konštitutívneho rozhodnutia súdu vydaného na výslovnú žiadosť spotrebiteľa s účinkami od momentu uzavretia zmluvy, teda *ex tunc*, a nároky spotrebiteľa a predajcu alebo dodávateľa na vrátenie sú vymáhateľné súčasne s právoplatnosťou rozsudku?
 5. Má sa článok 6 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) v spojení s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie z 30. marca 2010 (Ú. v. EÚ C 83, 2010, s. 389) vykladať v tom zmysle, že vnútroštátnemu súdu ukladá povinnosť informovať

spotrebiteľa, ktorý sa domáha vyhlásenia neplatnosti zmluvy z dôvodu odstránenia nekalých podmienok, o právnych dôsledkoch tohto rozhodnutia, vrátane nárokov zo strany predajcu alebo dodávateľa (banka) na vrátenie, aj keď neboli uplatnené v predmetnom konaní, ako aj o tých, ktorých platnosť nie je jasne určená, aj keď je spotrebiteľ zastúpený právnym zástupcom?

Relevantné predpisy práva Spoločenstva

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách: štvrté, dvadsiate prvé a dvadsiate štvrté odôvodnenie, články 3, 4 a 6;

Charta základných práv Európskej únie z 30. marca 2010: článok 47.

Relevantné vnútroštátne predpisy

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (zákon z 23. apríla 1964, občiansky zákonník) (úplné znenie: Dziennik Ustaw 2019, položka 1145) (ďalej len „Občiansky zákonník“): články 58, 120, 353¹, 358 [v znení zákona z 23.10.2008 (Dziennik Ustaw č. 228, položka 1506), ktorý nadobudol účinnosť 24. decembra 2009] 385¹, 385², 388, 405, 410.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. kodeks postępowania cywilnego (zákon zo 17. novembra 1964, občiansky súdny poriadok) (úplné znenie z 1. júla 2019, Dziennik Ustaw z roku 2019, položka 1460)

Ustawa z dnia 21 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (zákon z 21. júla 2011, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o bankách a ďalšie zákony) (Dziennik Ustaw č. 165, položka 984): články 1, 4.

Krátky opis skutkového stavu a konania

- 1 Žalobcovia ako spotrebiteľia uzavreli v roku 2008 s právnym predchodcom žalovanej banky zmluvu o hypotekárnom úvere na 360 mesiacov určenú na pokrytie nákladov na výstavbu obytného domu. Pred podpísaním zmluvy o úvere sa žalobcovia stretli s finančným poradcom (sprostredkovateľom), ktorý odporučil úver indexovaný na CHF a informoval ich, že kurz CHF k PLN sa môže zvýšiť, čo by ovplyvnilo výšku mesačnej splátky. Žalobcovia nevyjadrili pochybnosti o realizácii indexovaného úveru.
- 2 Vo svojej žiadosti o úver uviedli, že žiadali o poskytnutie úveru v PLN indexovaný na CHF, a na oddelenom dokumente pripravenom bankou potvrdili, že im bola predložená ponuka úveru v PLN a že si zvolili úver v cudzej mene, pričom boli vopred informovaní o rizikách čerpania úveru v cudzej mene.

- 3 Podľa zmluvy o úvere bol úver poskytnutý v PLN a po poskytnutí indexovaný na CHF podľa výmenného kurzu pre nákup žalovanej v deň poskytnutia úveru uvedeného v kurzovom lístku banky pre nákup/predaj. Naopak, splátky úveru sa uskutočňujú v PLN a sú vypočítané podľa výmenného kurzu pre predaj. Výmenné kurzy pre nákup/predaj uvedené v kurzovom lístku banky vychádzajú z priemerného kurzu Poľskej národnej banky a marže banky. Úroková sadzba úveru je založená na referenčnej sadzbe Libor 3 m.
- 4 Zmluvné podmienky, ktoré vnútroštátny súd považuje za nekalé, sú formulované takto.

„Článok 1 ods. 1

Banka poskytne dlžníkovi sumu (...) PLN indexovaných na CHF (...) a dlžník sa zaväzuje využiť úver v súlade s ustanoveniami zmluvy, splatiť sumu použitého úveru spolu s úrokmi v splátkach stanovených v zmluve a zaplatiť banke provízie, poplatky a iné pohľadávky stanovené v zmluve. Výšku úveru tvorí:...

Ku dňu vyplatenia úveru je suma úveru vyjadrená v mene, na ktorú je úver indexovaný podľa výmenného kurzu pre nákup cudzej meny, na ktorú je úver indexovaný, uvedeného v kurzovom lístku pre nákup/predaj pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou, ktorý je podrobne opísaný v článku 17, a následne je zostatok v cudzej mene denne prepočítaný na PLN na základe výmenného kurzu pre predaj cudzej meny, na ktorú je úver indexovaný a ktorý je uvedený v kurzovom lístku pre nákup/predaj pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou, ktorý je podrobne opísaný v článku 17.“

„Článok 7 ods. 2

Poskytnutie sumy úveru uvedenej v žiadosti o poskytnutie úveru sa vykoná prevodom na bankový účet vedený vo vnútroštátnej banke uvedený v tejto žiadosti. Deň prevodu sa bude považovať za deň poskytnutia použitého úveru. V každom prípade bude suma vyplatená v PLN prepočítaná na menu, na ktorú sa úver indexuje podľa výmenného kurzu pre nákup/predaj pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou uplatniteľného v čase vyplatenia úveru bankou.“

„Článok 10 ods. 6

Vypočítanie každej splátky vykonanej dlžníkom sa vykoná na základe výmenného kurzu pre predaj cudzej meny, na ktorú je indexovaný úver, uvedeného v kurzovom lístku pre nákup/predaj pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou uplatniteľného v deň [pripísania] prostriedkov na účet banky. ...“

„Článok 17

1. Na výpočet operácií poskytnutia a vrátenia úverov sa uplatňujú príslušné výmenné kurzy pre nákup/predaj cudzích mien pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou uvedené v ponuke banky uplatniteľné v deň uskutočnenia operácií.

2. *Výmenné kurzy pre nákup sú definované ako priemerné kurzy PLN k príslušným menám zverejnené v kurzovom lístku priemerných kurzov Poľskej národnej banky znížené o nákupnú maržu.*
3. *Výmenné kurzy pre predaj sú definované ako priemerné kurzy PLN k príslušným menám zverejnené v kurzovom lístku priemerných kurzov Poľskej národnej banky zvýšené o predajnú maržu.*
4. *Na výpočet výmenných kurzov pre nákup a predaj pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou sa uplatňuje kurz PLN k daným cudzím menám zverejnený v kurzovom lístku priemerných kurzov Poľskej národnej banky pre daný pracovný deň, ktoré sú korigované nákupnými a predajnými maržami banky...“*
- 5 Banka zohľadnila na účely výpočtu výmenného kurzu pre nákup/predaj cudzej meny priemerné výmenné kurzy cudzích mien vpočítané pre každý pracovný deň Poľskou národnou bankou a k predmetnému kurzu pripočítala (alebo odpočítala) maržu banky, ktorej spôsob výpočtu nebol v zmluve uvedený. Takto stanovený výmenný kurz pre nákup/predaj bol uverejnený a platný pre výpočty v nasledujúci deň.
- 6 Dňa 7. marca 2011 zmluvné strany uzavreli dodatok k zmluve o úvere stanovujúci možnosť splatiť úver v PLN alebo CHF. V tomto dodatku boli uvedené ustanovenia opisujúce spôsob výpočtu marže banky použitej na určenie výmenného kurzu pre nákup/predaj cudzej meny, na ktorú bol úver indexovaný. Od uzavretia dodatku žalobcovia splácajú mesačné splátky úveru v CHF kúpou cudzej meny na voľnom trhu.
- 7 Zvýšenie kurzu CHF, ktoré malo za následok značné zvýšenie úverových splátok vyjadrených v PLN, bolo dôvodom hľadania opatrení na nápravu ťažkej situácie mnohých spotrebiteľov. V reakcii na túto situáciu Związek Banków Polskich (Poľská banková únia) po vyhlásení rozsudku Súdneho dvora z 3. októbra 2019 vo veci C-260/18 zverejnila na svojej internetovej stránke vyjadrenie, v ktorom sa uvádzalo, že v prípade neplatičnosti zmluvy má banka nárok na vrátenie kapitálu vyplateného bankou, ako aj nárok na odmenu za využívanie tohto kapitálu počas obdobia stanoveného v zmluve.
- 8 Vnútroštátny súd sa domnieva, že podľa ustanovení poľského práva, teda článku 385¹ ods. 1. a 3 Občianskeho zákonníku, zmluvné podmienky týkajúce sa indexácie výšky úveru vyjadrenej v poľskej mene (PLN) a splácania splátok istiny a úrokov v švajčiarskych frankoch (CHF) a ustanovenia týkajúce sa zásad určenia kurzu sa vzťahujú na hlavný predmet zmluvy v zmysle článku 4 ods. 2 smernice (pozri rozsudok Súdneho dvora z 20. septembra 2017, Andriuciu, C-186/16, bod 38, rozsudok Súdneho dvora z 30. apríla 2014, Kasler a Kaslerane Rabai, C-26/13, bod 59). Ustanovenia týkajúce sa mechanizmu indexácie boli formulované tak zrozumiteľne, že žalobcovia ako spotrebiteľia mali v nadväznosti na rozhovory s úverovým poradcom dostatočnú vedomosť o riziku vývoja kurzu cudzej meny (hoci v praxi nepočítali s takým výrazným zvýšením kurzu CHF v porovnaní

s PLN), čo potvrdili písomne. Za týchto podmienok vnútroštátny súd nepovažuje zmluvné podmienky týkajúce sa mechanizmu indexácie za nekalé v zmysle ustanovení článku 385¹ ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka vykladaného v súlade s článkom 3 ods. 1 v spojení s článkom 4 ods. 2 smernice. Naopak, vnútroštátny súd považuje vzhľadom na tieto predpisy za nekalé zmluvné podmienky, ktoré sa týkali spôsobu určenia výmenného kurzu, ale len v rozsahu, v akom podmieňovali výmenný kurz pre nákup alebo predaj cudzej meny maržou banky, ktorú jednostranne stanovila banka s použitím mechanizmov, ktoré neboli spotrebiteľovi známe. Podľa vnútroštátneho súdu tie prvky zmluvnej podmienky, ktoré na účely určenia výmenného kurzu odkazujú na priemerný kurz Poľskej národnej banky, nie sú nekalé. Vnútroštátny súd sa tiež domnieva, že objasnenie mechanizmu určenia marže banky, ktorá je zložkou výmenného kurzu, v dodatku k zmluve o úvere uzavretej medzi zmluvnými stranami malo za následok, že táto podmienka stratila svoju nekalú povahu.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 9 Banka navrhuje žalobu zamietnuť, pričom tvrdí, že zmluva je v súlade s ustanoveniami vnútroštátneho práva, že spotrebiteľia neboli uvedení do omylu a že podmienky indexácie nie sú nekalé. Žalovaná taktiež vzniesla námietku premlčania peňažných nárokov žalobcov. Banka nevzniesla žiadne nároky na vrátenie.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

K prvej prejudiciálnej otázke

- 10 Podstatou problému je, či vzhľadom na konštatovanie nekalej povahy zmluvnej podmienky v jej pôvodnom znení je legitímne vyvodiť účinky stanovené zákonom v súvislosti s týmto skutkovým stavom, hoci zmluvná podmienka bola z vôle zmluvných strán zmenená. Určenie nekalej povahy podmienky v zásade musí viesť k jej odstráneniu a k navráteniu právnej a skutkovej situácie spotrebiteľa, v ktorej by sa nachádzal, ak by uvedená podmienka neexistovala (rozsudok Súdneho dvora z 15 marca 2012 roku, Pereničová a Perenič, C-453/10, bod 31, z 21. decembra 2016, Gutierrez Naranjo a i. C-154/15, C-307/15 a C-308/15, bod 61, a zo 14. marca 2019, Dunai, C-118/17). V prípade, že nie je možné vyhlásiť za nekalú len časť zmluvnej podmienky, môže dôjsť k vyhláseniu neplatnosti celej zmluvy – a to s účinkom ku dňu jej uzavretia, teda *ex tunc*. To sa však zdá byť v rozpore s úmyslom spotrebiteľa a banky, ktorí uzavreli dodatok, ktorým sa mení nekalá podmienka, čo viedlo k skutočnej rovnováhe medzi zmluvnými stranami. Rozhodnutie súdu sa teda týka zmluvy v inom znení, než je znenie, ktoré zaväzuje zmluvné strany ku dňu rozhodnutia súdu. Konštatovanie konca platnosti (vyhlásenie neplatnosti) zmluvy by malo za následok povinnosť banky vrátiť nielen plnenia zaplatené spotrebiteľmi na základe nekalých podmienok, ale aj tie, ktoré boli zaplatené na základe podmienok zmenených dodatkom, ktoré nie sú

nekalé. Takýto výsledok sa zdá byť v rozpore s cieľom smernice, ktorým je obnovenie rovnováhy medzi zmluvnými stranami, pričom sa v zásade zachová zmluva ako celok (pozri rozsudok Súdneho dvora z 15. marca 2012, Pereničová a Perenič, C-453/10, bod 31).

- 11 V nadväznosti na dodatok k zmluve uzavretej zmluvnými stranami, ktorý stanovoval mechanizmus výpočtu marže banky predstavujúcej zložkou výmenného kurzu cudzej meny indexácie v prípade, ak spotrebiteľ uplatní svoje právo na splatenie úveru v poľskej mene, nekalá podmienka v jej pôvodnom znení nezaväzuje zmluvné strany. Na základe tejto nekalej podmienky sa však vypočítala výška úveru a bol zaplatený celý rad splátok istiny a úroku. Z toho vznikajú oprávnené (hoci len čiastočne) nároky žalobcov na vrátenie.
- 12 Súdny dvor vo svojom rozsudku z 20. septembra 2017, Andrucic, C-186/16, spresnil, že posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky sa musí vykonať s odkazom na okamih uzavretia dotknutej zmluvy, berúc do úvahy všetky okolnosti, ktoré mohli byť známe predajcovi alebo dodávateľovi v tom čase a mohli mať vplyv na neskoršie plnenie zmluvy (bod 57). Rovnaký prístup potvrdzuje aj judikatúra poľských súdov.

K druhej prejudiciálnej otázke

- 13 Zmluvná podmienka, ktorú treba preskúmať vo veci samej (článok 17 ods. 2, 3 a 4 zmluvy), bola nekalá, pokiaľ ide o maržu banky vypočítanú touto bankou, a pôvodné znenie zmluvy neuvádzalo pravidlá výpočtu marže, čo podľa vnútroštátneho súdu bolo v rozpore s požiadavkou dobrej viery a spôsobilo značnú nerovnováhu medzi právami na úkor spotrebiteľa. Výmenný kurz pre nákup cudzej meny bol opísaný ako výsledok operácie: priemerný kurz cudzej meny uvedený v kurzovom lístku Poľskej národnej banky znížený o nákupnú maržu a výmenný kurz pre predaj cudzej meny bol definovaný ako výsledok operácie: priemerný kurz cudzej meny uvedený v kurzovom lístku Poľskej národnej banky zvýšený o predajnú maržu. V prejednávanej veci odstránenie ustanovenia o marži banky, ktorá je jedným z dvoch faktorov majúcich vplyv na výmenný kurz cudzej meny, nevedie k potrebe nahradiť vzniknutú medzeru akýmkoľvek iným ustanovením. Je pravda, že takýto postup mení zmysel pôvodného znenia zmluvného ustanovenia v rozsahu, v akom zbavuje banku zisku vyplývajúceho z kurzového rozpätia. Treba však poznamenať, že práve vážna výhoda banky vyplývajúca z rozdielu výmenných kurzov zakladala nekalú povahu zmluvnej podmienky. Jej odstránením preto nekalosť zanikla.
- 14 Vnútroštátny súd si kladie otázku, či vzhľadom na článok 385¹ ods. 1 Občianskeho zákonníka, tak ako je vykladaný v súlade s právom Európskej únie, v kontexte článku 6 ods. 1 smernice a doterajšej judikatúry Súdneho dvora, je možné odstrániť ako nekalý len jediný prvok zmluvnej podmienky a jej ostatné prvky ponechať v platnosti. Podľa vnútroštátneho súdu sa táto situácia odlišuje od situácií, z ktorých vychádza doktrína, ktorá zakazuje obmedzenie zmluvných podmienok na účely zachovania ich účinnosti, keď nevzniká potreba nahradiť

medzeru, ktorá vznikla po odstránení časti zmluvnej podmienky, iným textom. Na druhej strane sa neobmedzuje len na jednoduché odstránenie celej zmluvnej podmienky. Podľa vnútroštátneho súdu je preto potrebné odstrániť pochybnosti v súvislosti s výkladom článku 6 ods. 1 smernice a odpovedať na otázku, či je možné vylúčiť len časť zmluvnej podmienky, ktorá predstavuje jej nekalú povahu, bez toho, aby bolo potrebné nahradiť ju akýmkoľvek iným ustanovením, a to aj vtedy, ak by to viedlo k zmene zmyslu tejto podmienky.

O tretej prejudiciálnej otázke

- 15 Podľa vnútroštátneho súdu je potrebný výklad článku 6 ods. 1 smernice v spojení s článok 7 ods. 1 smernice v spojení s prvým, druhým, tretím, šiestym, siedmym, ôsmym a dvadsiatym prvým odôvodnením smernice na odpovedanie otázky, či v situácii, keď členský štát prijal ustanovenia, ktorých účinkom je zabrániť zahrnutiu nekalých podmienok (o aké ide vo veci samej) do zmluvy, je naďalej potrebné odradiť predajcov alebo dodávateľov od používania takýchto podmienok prostredníctvom penalizácie v prípade konštatovania nekalej povahy zmluvnej podmienky. Vnútroštátny súd sa pýta, či je odôvodnené zakázať obmedzenie zmluvných podmienok na účely zachovania ich účinnosti (teda zakázať čiastočné zrušenie zmluvnej podmienky), čo by mohlo viesť k neplatnosti celej zmluvy, pretože to nebude rozhodnutie súdu, ktoré bude viesť k tomu, že banky sa vzdajú začlenenia takých zmluvných podmienok, o aké ide vo veci samej, do svojich zmlúv, ale v začlenení takýchto podmienok im bude brániť právny predpis prijatý členským štátom. V nadväznosti na prax bánk poskytujúcich úvery indexované na cudziu menu poľský zákonodarca zákonom z 29. júla 2011 zaviedol ako podstatnú časť zmluvy o úvere vyjadrenej alebo indexovanej na inú menu, než je poľská mena, konkrétne spôsoby určenia spôsobov a lehôt na určenie výmenného kurzu, na základe ktorých sa vypočítava najmä výška úveru, jeho časti a splátky istiny a úrokov, ako aj spôsoby prepočtu na menu, v ktorej je úver poskytnutý alebo splatený (článok 1 ods. 1 zákona z 29. júla 2011 o zmene zákona o bankách a ďalších zákonov). Podľa tohto súdu tak poľský zákonodarca splnil povinnosť vyplývajúcu zo štvrtého a dvadsiateho prvého odôvodnenia a článku 1 smernice.
- 16 Skoršia judikatúra, v ktorej Súdny dvor zakotvil zákaz obmedzenia zmluvných podmienok na účely zachovania ich účinnosti, sa týkala situácie, v ktorej mala byť odstránená časť zmluvnej podmienky nahradená právnym pravidlom alebo rozhodnutím samotného súdu. Súdny dvor odôvodnil zákaz takých krokov, ktorých cieľom je zachovať záväzný účinok zmluvnej podmienky odstránením prvkov, ktoré sú nekalé, verejným záujmom chráneným smernicou (rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito, SA, C-618/10, body 67 až 69). Tento verejný záujem je opísaný v odôvodneniach smernice a jeho cieľom je chrániť občanov ako spotrebiteľov proti zneužitiu právomocí zo strany predajcu alebo dodávateľa, najmä pred nekalým vylúčením alebo obmedzením práv spotrebiteľov v zmluvách. K dosiahnutiu tohto cieľa musí v zásade dôjsť prijatím právnych predpisov na prebratie smernice. Smernica predpokladá, že sankcia neplatnosti nekalých podmienok v dôsledku rozhodnutia súdu, a niekedy neplatnosti celej zmluvy, má mať odrádzajúci účinok do budúcnosti. Tvorivá

judikatúra by mohla spochybníť tento cieľ (rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito, SA, C-618/10, body 65 až 69; rozsudok Súdneho dvora z 21. decembra 2016, Gutierrez Naranjo a i. (C-154/15, C-307/15, C-308/15, body 56 až 57 a 60 až 61).

O štvrtej prejudiciálnej otázke

- 17 Podľa vnútroštátneho súdu na rozdiel od dvadsiateho prvého odôvodnenia smernice a článku 6 ods. 1 smernice poľský zákonodarca úplne neprebral do poľského právneho poriadku cieľ smernice, ktoré vyjadrujú potrebou zabezpečiť, aby zmluva uzavretá medzi spotrebiteľom a predávajúcim (dodávateľom) nezaväzovala, ak jej ďalšia existencia nie je možná bez nekalých podmienok. Podľa článku 385¹ ods. 2 Občianskeho zákonníka, ak zmluvná podmienka nie je pre spotrebiteľa záväzná, zmluvné strany sú viazané zvyšnou časťou zmluvy. Vnútroštátny zákonodarca nerešpektoval výhradu uvedenú v článku 6 ods. 1 smernice „ak jej ďalšia existencia je možná bez nekalých podmienok“. Poľský Občiansky zákonník umožňuje zrušiť zmluvu so spätnou účinnosťou (t. j. odo dňa jej uzavretia) na základe konštitutívneho rozhodnutia vydaného súdom na návrh zmluvnej strany na základe inštitútu vykorisťovania upraveného článkom 388 Občianskeho zákonníka. Samozrejme, podmienky výkonu tejto možnosti zmluvnou stranou sú odlišné od tých, ktoré sú uvedené v článku 3 ods. 1 a 2 smernice.
- 18 Judikatúra Súdneho dvora v rámci výkladu článku 6 ods. 1 smernice však poukazuje na ďalšie charakteristiky sankcie spočívajúcej v neplatnosti zmluvy (keď zmluva, po odstránení protiprávnych podmienok z jej obsahu, nemôže ďalej zaväzovať), než uvádza poľská judikatúra. Vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 30. apríla 2014, Kasler a Kaslerane Rabai, C-26/13, bod 84, Súdny dvor konštatoval, že vyhlásenie neplatnosti zmluvy má v zásade rovnaké dôsledky ako okamžitá splatnosť nesplatennej časti úveru. Ďalej Súdny dvor vo svojom rozsudku z 3. októbra 2019, Dziubak, C-260/18, uviedol, že zachovanie alebo zrušenie zmluvy súdom v súvislosti s vypustením nekalých podmienok závisí od vôle, ktorú v tejto súvislosti vyjadril spotrebiteľ (pozri body 2 a 4 výroku). Naopak, v rozsudku C-154/15, C-307/15 a C-308/15 z 21. decembra 2016, Gutierrez Naranjo a i., Súdny dvor kladie dôraz na právo spotrebiteľa na vrátenie výhody, ktorú predajca alebo dodávateľ neoprávnene získal na základe nekalej podmienky (pozri bod 66). To by mohlo znamenať, že vyhlásenie neplatnosti zmluvy v prípade odstránenia protiprávnej podmienky vyplýva z konštitutívneho súdneho rozhodnutia, a nie zo zákona, a to na návrh len jednej zmluvnej strany (spotrebiteľ), čo v prípade spotrebiteľa vedie k vzniku nároku na vrátenie výhod, ktoré predajca alebo dodávateľ neoprávnene získal v neprospech spotrebiteľa. Vnútroštátny súd sa vzhľadom na tieto rozsudky pýta, či tak treba chápať sankciu neplatnosti zmluvy.
- 19 Výklad článku 6 ods. 1 smernice v súvislosti s neplatnosťou zmluvy je nevyhnutný na výklad vnútroštátneho práva vo veci samej v súlade s cieľom smernice. Určenie povahy sankcie je nevyhnutné na posúdenie dátumu splatnosti

nárokov na vrátenie uplatnených žalobcami a dôvodnosti námietky premlčania týchto nárokov vznesenej žalovanou. Ďalej je dôležité posúdiť, či je vyhlásenie neplatnosti zmluvy v záujme spotrebiteľa. Za predpokladu, že rozsudok o vyhlásení neplatnosti (neexistencia záväznosti zmluvy) má konštitutívnu povahu, nemožno vylúčiť, že v inom konaní sa banka obráti na spotrebiteľa so žiadosťou o vrátenie poskytnutého (použitého) úveru a možno predpokladať, že táto pohľadávka nebude premlčaná. V poslednom rade rozdielny výklad článku 6 ods. 1 smernice a vnútroštátnych právnych predpisov a nemožnosť vykladať vnútroštátnu právnu úpravu v súlade s cieľom smernice môžu svedčiť o nesprávnom prebratí smernice a viesť k vzniku zodpovednosti Poľska za škodu.

O piatej prejudiciálnej otázke

- 20 Odpoveď na túto otázku bude relevantná pre konanie vo veci samej, ak Súdny dvor konštatuje, že na základe článku 6 ods. 1 smernice má súd povinnosť preskúmať nekalú povahu podmienky aj vtedy, ak bola táto podmienka zmenená z vôle zmluvných strán, a bráni tomu, aby za nekalé mohli byť považované len niektoré prvky zmluvnej podmienky. V tomto prípade budú existovať dôvody na vyhlásenie neplatnosti celej zmluvy.
- 21 Podľa judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa výkladu článku 6 ods. 1 smernice ochrana spotrebiteľa vyžaduje, aby sa zohľadnili jeho skutočné, a teda existujúce záujmy. Ochrana týchto záujmov sa vzťahuje aj na dôsledky, ktoré by za okolností existujúcich alebo predvídateľných v čase sporu skutočne nastali, ak by vnútroštátny súd vyhlásil zmluvu za neplatnú (rozsudok Súdneho dvora z 3. októbra 2019, Dziubak, C-260/18, bod 53, a rozsudok Súdneho dvora z 21. februára 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, body 23, 27 a 35). Súdny dvor tiež uviedol, že smernica 93/13 nezavádza v prospech spotrebiteľov povinný systém ochrany pred používaním nekalých podmienok zo strany predajcov alebo dodávateľov. Tento systém ochrany sa neuplatňuje, ak spotrebiteľ má v úmysle ho nevyužiť. *A fortiori* spotrebiteľ musí mať právo namietať proti ochrane v rámci toho istého systému proti škodlivým účinkom spôsobeným vyhlásením zmluvy za neplatnú (rozsudok Súdneho dvora z 3. októbra 2019, Dziubak, C-260/18, body 54 a 55).
- 22 Keďže smernica 93/13 predpokladá, že spotrebiteľia sú slabšou stranou zmluvy a súdneho konania (piate odôvodnenie a článok 7 ods. 1 smernice), treba im zabezpečiť vhodné ochranné opatrenia na uplatnenie nárokov pred súdom. V dôsledku toho je súd povinný nielen *ex officio* preskúmať nekalú povahu zmluvných podmienok, ale aj informovať spotrebiteľa, ako aj predajcu alebo dodávateľa, o konštatovanom nekalom charaktere. Požiadavka účinnej súdnej ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, tak ako je zaručená článkom 47 Charty základných práv Európskej únie, ukladá súdu, ktorý konštatoval *ex officio* nekalú povahu zmluvnej podmienky, aby umožnil účastníkom kontradiktórneho konania prediskutovať túto otázku (pozri rozsudok Súdneho dvora z 21. februára 2013 Banif Plus Bank, C-472/11, body 29 a 36). Rozhodnutie spotrebiteľa dovoľávať sa ochrany vyplývajúcej zo systému

smernice 93/13 a ustanovení vnútroštátneho práva, ktorými sa táto smernica preberá, je však možné len vtedy, ak si je vedomý nielen nekalej povahy zmluvnej podmienky ako takej, ale aj účinkov využitia systému ochrany, teda odstránenia nekalých podmienok, prípustnosti zachovania zmluvy, ako aj práv a povinností spotrebiteľa vyplývajúcich z vylúčenia nekalých podmienok alebo vyhlásenia neplatnosti zmluvy. Súdny dvor v rozsudku Dziubak, C-260/18, v bode 66, uviedol, že ak vnútroštátny súd považuje zmluvnú podmienku za nekalú, je povinný ju neuplatniť, pričom ide o povinnosť, z ktorej existuje výnimka len v prípade, že spotrebiteľ po tom, ako ho uvedený súd upozornil, nemá záujem namietat' jej nekalý a nezáväzný charakter. Súdny dvor v ňom však nespresnil rozsah informačnej povinnosti súdu. Predovšetkým je dôležité, či sa táto informačná povinnosť týka len samotného konštatovania nekalej povahy podmienky alebo tiež právnych a ekonomických dôsledkov tohto konštatovania. Podľa vnútroštátneho súdu len úplné informovanie spotrebiteľa, teda o nekalom charaktere podmienky a prípadne o nevyhnutnosti vyhlásenia neplatnosti zmluvy, a následne o dôsledkoch zrušenia spočívajúcich v povinnosti vrátiť vzájomné plnenia (a iných možných dôsledkoch z hľadiska vnútroštátneho práva, napríklad v oblasti premlčania), umožní spotrebiteľovi prijať rozvážne rozhodnutie o využití režimu ochrany.

- 23 Spotrebiteľia bez toho, aby mali úplnú vedomosť o svojom právnom postavení, môžu byť vystavení prijímaniu procesných rozhodnutí bez toho, aby boli úplne informovaní, spoliehajú sa na návrhy právnych zástupcov. Na druhej strane vnútroštátna právna úprava vychádza z predpokladu, že účastník konania má dôveru vo svojho právneho zástupcu a oslobodzuje súd od viacerých informačných povinností, ak je účastník konania zastúpený. Ide len o to, či riziko posúdenia právnych účinkov pozitívneho rozhodnutia spotrebiteľa využiť režim ochrany má byť ponechané samotnému spotrebiteľovi a jeho právnomu zástupcovi. Rozhodnutie spotrebiteľa podať návrh na zrušenie zmluvy je možné len vtedy, ak je informovaný o všetkých možných dôsledkoch, ak sa jeho návrhu vyhovie.
- 24 Na účely výkladu vnútroštátnych ustanovení upravujúcich občianskoprávne konanie v súlade s cieľom smernice je potrebné vyložiť článok 6 ods. 1 smernice, pokiaľ ide o rozsah informačnej povinnosti súdu v konaniach za účasti spotrebiteľa. Vnútroštátny súd sa domnieva, že niektoré procesné ustanovenia je možné vykladať spôsobom, ktorý zabezpečí dosiahnutie cieľa smernice, ak bude informačná povinnosť súdu spresnená výkladom Súdneho dvora.